

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสาระสำคัญของ การศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด ใน พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ มาตรฐานคุณภาพการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งแต่ละข้อมีรายละเอียดดังนี้

พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ

พฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารที่มีภาวะความเป็นผู้นำจะทำให้สามารถกำหนดนโยบาย วางแผน ตัดสินใจ วินิจฉัยสั่ง การ และจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมกันปฏิบัติการกิจของหน่วยงานให้บังเกิดผลสำเร็จเป็นที่ น่าพึงพอใจ และพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหารยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า หน่วยงานนั้นมีลักษณะและการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร มีประสิทธิภาพและข้อบกพร่องอย่างไร เพียงใด ดังนั้น ในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพได้นั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้อง มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อนำความรู้ ความสามารถและแนวคิดที่มีประโยชน์ต่อการศึกษามา ใช้ในการบริหารและพัฒนาการเรียนการสอน

ความหมายของผู้นำทางวิชาการ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผู้นำทางวิชาการไว้อย่างหลากหลายดังนี้ กรีนฟิลด์ (Greenfield) ได้ให้ความหมายผู้นำทางวิชาการว่าเป็นการกระทำอย่างตั้งใจที่มีจุดหมายที่จะพัฒนาสภาพการทำงานที่น่าพอใจและมีประสิทธิภาพสำหรับครู รวมทั้งสร้างบรรยากาศแห่ง การเรียนรู้ที่น่าพอใจและมีประสิทธิภาพต่อนักเรียน¹ กอร์ทอน (Gorton) ได้กล่าวถึงผู้นำทาง

¹ Greenfield, Gary A. Davis and Magaret A. Thomas, Effective Schools and Effective Teachers (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1989), 21.

วิชาการว่าอาจมีความหมายครอบคลุมไปถึงกิจกรรมที่ดำเนินการโดยบุคคลหนึ่งหรือหลายคน โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อปรับปรุงคน กลุ่มคน หรือโปรแกรม จุดเน้นของความหมายคือการปรับปรุง ไม่ใช่การดำรงรักษาเอาไว้เท่านั้น สำหรับผู้นำทางวิชาการในระดับโรงเรียนสิ่งสำคัญที่ควรรับผิดชอบคือ โปรแกรมการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหลาย และสภาพภายในโรงเรียนที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน¹⁴ ส่วนเดวิสและโทมัส (David and Thomas) ให้ความหมายว่า ผู้นำทางวิชาการคือบทบาทสำคัญของครูใหญ่ที่จะเน้นกิจกรรมในด้านการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในห้องเรียนของครู¹⁵ เดอร์บีวู้ส (De Bevoise) ได้นิยามความเป็นผู้นำทางวิชาการไว้ว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การกระทำต่างๆ ของผู้บริหารในการส่งเสริมความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ของนักเรียน¹⁶ และ วอลเวอร์ตัน (Wolverton) ให้ความหมายของผู้นำทางวิชาการ สรุปได้ว่า ผู้นำทางวิชาการจะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหาร มีความรู้ ด้านการเงินและด้านบุคคลเป็นผู้พร้อมที่จะนำและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และมีสัมพันธภาพอันดีกับบุคคลอื่น¹⁷

จากความหมายของผู้นำทางวิชาการดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าพฤติกรรม ความเป็นผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมการกระทำตามหน้าที่ที่ผู้บริหารแสดงออกถึงความสามารถในการนำกลุ่ม ซึ่งผู้ร่วมงานสังเกตเห็นได้ในการบริหารกิจกรรมของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาและส่งเสริมด้านการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานของครูให้ได้ผลดี

¹⁴Richard A. Gorton, School Administrator and Supervisors : Leadership Challengers and Opportunities, 2nd ed (Iowa : Wine - Brown Company Publishers, 1983), 262.

¹⁵Gary A. Davis and Margaret A. Thomas, Effective School and Effective Teacher (Boston : Allyn and Bacon, Inc, 1989), 21.

¹⁶ W. DeBevoise, "Synthesis of Research on the Principal as Instructional Leader," Quoted in Gary A. Davis and Margaret A. Thomas, Effective Schools and Effective Teachers (Boston : Allyn and Bacon, 1989), 21.

¹⁷ Wolverton, อ้างถึงใน เฉลิมพล ชาวเกาะ, "พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี" (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547), 21.

พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่บุคคลกระทำหรือแสดงออก อาจจะโดยอากัปกริยาหรือสีหน้าท่าทางเช่น การเดินการพูด การอธิบายการนั่ง การกระดือหรือรี้น ความอยากรู้อยากเห็น ฯลฯ นักจิตวิทยาใช้คำว่า พฤติกรรม เป็นสื่อระบุถึง การกระทำอันต่อเนื่องมาจากการกระตุ้นหรือถูกจูงใจจากสิ่งเร้าต่างๆ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เราได้เห็นหรือได้สัมผัสรับรู้ นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำ เป็นการกลั่นกรอง ตกแต่ง ตั้งใจที่จะทำให้เกิดขึ้น การกระทำแต่ละครั้งต้องผ่านกระบวนการคิดและการตัดสินใจอันประกอบด้วยอารมณ์และความรู้สึกของผู้กระทำพฤติกรรมนั้นๆ จึงทำให้พฤติกรรมของแต่ละคนและพฤติกรรมแต่ละคราวเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนไปตามเรื่องที่เกี่ยวข้องเสมอ¹⁸ ดังนั้นผู้นำ จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารที่มีภาวะความเป็นผู้นำจะทำให้สามารถกำหนดนโยบาย วางแผนตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการและจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมกันปฏิบัติการกิจของหน่วยงานได้บังเกิดผลสำเร็จเป็นที่น่าพึงพอใจ ซึ่ง ไลเคิร์ต (Rensis Likert) ได้กล่าวถึงสัมพันธภาพของการสื่อสารในองค์การที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชากับลูกน้อง การสื่อสารระหว่างบุคคลดังกล่าวเป็นจุดกลางของความเกี่ยวพันของสิ่งอื่นๆ อีกมากมายตามมา ซึ่งผู้บริหาร มีความรับผิดชอบต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ขององค์การ และทักษะด้านการสื่อสารของผู้บริหารเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อความสำเร็จดังกล่าวมาก การติดต่อสื่อสารตามความหมายของการบริหารจะให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการติดต่อสื่อสารว่ามีอิทธิพลต่อบุคคลที่อยู่รอบตัวเราอย่างไร ดังนั้นในการอภิปรายด้านการสื่อสารจำเป็นต้องพิจารณาเป้าหมายของการติดต่อสื่อสารก่อน แล้วพิจารณาว่าเราจะบรรลุเป้าหมายเหล่านั้นได้อย่างไร โดยทั่วไปแล้วลักษณะของการสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา จะเกิดขึ้นภายใต้ภาวะที่มีอยู่ในองค์การทั้งหมดในองค์การแต่ละองค์การนั้น ต่างก็มีพฤติกรรมเฉพาะของตนในการที่จะนำเอาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุดซึ่งมักจะปรากฏให้เห็นในรูปของระบบการจัดการหรือระบบการบริหารว่าเป็นแบบใด กล่าวคืออาจจะเป็นระบบแบบเผด็จการ เผด็จการแบบมีศิลป์ การให้คำแนะนำปรึกษาและการให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการบริหาร¹⁹ นอกจากนี้ เทนเนอบอมและ ชมิดท์ (Tannenbaum and Schmidt) ที่

¹⁸ สุรพล พยอมแย้ม, จิตวิทยาพื้นฐานสำหรับการศึกษา (นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544), 1.

¹⁹ Rensis Likert, The Human Organization (New York : McGraw-Hill, 1967), 4.

เสนอไว้เกี่ยวกับภาวะผู้นำไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนเข้ามาเกี่ยวพันของลูกน้องในด้านการตัดสินใจเท่านั้น ยังสะท้อนให้เห็นความเกี่ยวข้องในด้านกระบวนการของการสื่อสารด้วย ดังตัวอย่างเช่นการตัดสินใจด้วยตัวเองแล้วแจ้งให้ทราบจะเป็นลักษณะของการสื่อสารแบบทางเดียว ในขณะที่การตัดสินใจโดยการให้กลุ่มทำการตัดสินใจปัญหาเฉพาะอย่างอันหนึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) ในด้านความเชื่อที่มีอยู่กันจะมีอิทธิพลต่อคุณภาพของการสื่อสาร การเปิดเผย และความไว้วางใจซึ่งกันและกันด้วย²⁰ ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งเรือง สุขาภิรมย์ ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่าจากผลการวิจัยของทุกประเทศได้ข้อสรุปตรงกันว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จดังนั้นทุกประเทศได้ดำเนินยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่จะทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีทักษะในการบริหารจัดการสูงมีการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของความเป็นผู้นำ จึงมีความเชื่อมั่นว่า ผู้นำเป็นจุดสำคัญที่จะทำให้องค์กรเกิดความเปลี่ยนแปลงได้จึงได้มาใช้เทคนิควิธีการและเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพให้เกิดแก่ผู้นำเพื่อให้การจัดการศึกษาได้พัฒนาไปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานเดียว²¹ ซึ่งทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ ในฐานะผู้บังคับบัญชาและผู้นำในโรงเรียน นักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำของสถานศึกษาไว้ดังนี้คือ กูনারด์ (Cunard) มีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนจะถูกคาดหวังให้เป็นผู้นำทางวิชาการเช่นกัน²² นอกจากนี้ ดอลล (Doll) ได้วิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะ (traits) ของการเป็นผู้นำ สรุปได้ว่า ผู้นำทางการศึกษาที่ทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) เป็นคนที่มีลักษณะเอาใจใส่เรา ผู้นำควรความรู้สึกไวต่อความต้องการหรืออารมณ์ของสมาชิกในกลุ่ม ไม่มองผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในฐานะผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น จะต้องมองเขาในฐานะเป็นคนมีชีวิตจิตใจ มีความคิด มีความต้องการส่วนตัวด้วย 2) เป็นคนกระฉับกระเฉง ผู้นำจะต้องกระทำให้สมาชิกเห็นว่าเป็นผู้มีความกระตือรือร้น มีความตื่นตัวแจ่มใสสำเร็จ

²⁰Tannenbaum and Schmidt, Human characteristics and school Learning (New York : McGraw –Hill Book,Company,1976),11.

²¹รุ่งเรือง สุขาภิรมย์ “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา,” วารสารวิชาการ 2,4 (กุมภาพันธ์ 2544) : 9-10.

²²Robert F. Cunard, “Sharing Instructional Leadership : A View to Strengthening The Principal’s Position,” NASSP Bulletin 74,525 (April 1990) :30-34.

3) ได้รับการยอมรับจากสมาชิกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ในที่นี้มิได้หมายความว่าผู้นำจะต้องเป็นสมาชิกธรรมดาของกลุ่มเท่านั้น แต่หมายรวมถึงพฤติกรรมของผู้นำจะต้องสอดคล้องกับเกณฑ์เฉพาะของกลุ่ม มีความคิดไม่ต่างหรือห่างจากความคิดของกลุ่มมากนัก 4) เป็นที่พึงของสมาชิกครู นักเรียน คนงานภารโรง ซึ่งต่างก็ต้องการความช่วยเหลือเมื่อเผชิญกับปัญหา ดังนั้นผู้นำจะต้องเป็นที่พึงของคนเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม 5) เป็นผู้ควบคุมอารมณ์ของตนได้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจำต้องเผชิญกับความตึงเครียดวิตกกังวล ก้าวร้าว ผู้นำจึงจำเป็นต้องควบคุมอารมณ์ตนเองให้อยู่ 6) เป็นผู้มีสติปัญญา เนื่องจากในสถานศึกษาต่างๆ คณะครูเป็นผู้มีปัญหา ดังนั้นผู้นำของผู้มีปัญหาจำต้องปัญญาด้วย ผู้นำทางการศึกษาควรจะต้องมีความรอบรู้ทางวิชาการเป็นอย่างดี 7) เป็นผู้ที่สนใจบทบาทการเป็นผู้นำของตนเอง ผู้นำจำเป็นต้องรู้จักบทบาทของตนเป็นอย่างดี และจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบ ถ้าหากผู้นำทางการศึกษามีได้แสดงบทบาทของตนอย่างเหมาะสม ความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาก็จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก²³ ในส่วนของ เดวิส และโทมัส (David and Thomas) ได้สรุปว่าผู้บริหารควรมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการต่อไปนี้ คือ 1) การเพิ่มความตระหนักในการปรับปรุงโรงเรียนและมีความหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง 2) มีความกระตือรือร้นในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงโรงเรียน 3) การให้แรงจูงใจและให้รางวัลกับบุคคลหรือกลุ่มที่ทำงานด้านวิชาการ 4) การตรวจสอบความก้าวหน้าด้านวิชาการ 5) การใช้ทรัพยากรและบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ 6) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้น่าอยู่ เป็นระเบียบและมีความปลอดภัย 7) การตรวจสอบการปฏิบัติงานของครู 8) การสังเกตการสอนของครูและการให้ข้อมูลย้อนกลับ²⁴ ซึ่งสอดคล้องกับ เฮคและคณะ (Heck and others) ได้เสนอพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารไว้ ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน 2) การสื่อสารให้ทุกคนทราบว่าโรงเรียนมีความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง 3) การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนของครู 4) การจัดแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นให้ 5) การนิเทศผลการปฏิบัติงานของครู 6) การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 7) การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย²⁵ สำหรับ อับเบนและฮิวส์ (Ubben and Hughes) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ

²³ Ronald C. Doll, Curriculum Improvement, 3rd ed. (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1974), 196-197.

²⁴ Gary A. Davis and Margaret A. Thomas, Effective Schools and Effective Teachers, 40.

²⁵ Ronald H. Heck and others, "Instructional Leadership and School Achievement : Validation of a Causal Model," Educational Administration Quarterly 26,2 (May 1990) : 95.

พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารไว้ 7 ประการดังนี้ 1) การทำงานตามเวลาที่กำหนด 2) การจัดบรรยากาศที่ดีภายในโรงเรียน 3) การมุ่งเน้นด้านวิชาการ 4) มีความคาดหวังต่อคณะครูและผลการปฏิบัติงานของครู 5) การทำงานด้านหลักสูตร 6) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และ 7) การประเมินผลและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน²⁶

องค์ประกอบของความเป็นผู้นำทางวิชาการ

องค์ประกอบของความเป็นผู้นำทางวิชาการมีข้อเสนอไว้หลายแนวทางได้แก่ ฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี (Hallinger and Murphy) ได้กำหนดองค์ประกอบของความเป็นผู้นำทางวิชาการไว้ 3 องค์ประกอบใหญ่และแบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 11 ด้านได้แก่ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน ประกอบด้วย 1.1) การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน 1.2) การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย 2.1) การนิเทศและประเมินผล ด้านการสอน 2.2) การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร 2.3) การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ประกอบด้วย 3.1) การควบคุม การใช้เวลาในการสอน 3.2) การเอาใจใส่ดูแลครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด 3.3) การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู 3.4) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ 3.5) การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และ 3.6 การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ในการวิจัย²⁷ ในส่วน อับเบนและฮิวส์ (Ubben and Hughes) กำหนดองค์ประกอบของความเป็นผู้นำทางวิชาการไว้ 7 ด้าน คือ 1) การทำงานตามเวลาที่กำหนด 2) การจัดบรรยากาศที่ดีของโรงเรียน 3) การมุ่งเน้นด้านวิชาการ 4) การคาดหวังต่อคณะครูและผลการปฏิบัติงานของครู 5) การทำงานด้านหลักสูตร 6) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และ 7) การประเมินผลและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน²⁸ สำหรับเฮค, ลาร์เซนและมาร์คูลิดส์ (Heck, Larsen and Marcoulides) ได้กำหนดองค์ประกอบของความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไว้ 3 องค์ประกอบ

²⁶ Gerald C. Ubben and Larry W. Hughes, The Principal : Creative Leadership for Effective Schools (Boston : Allyn and Bacon,1987),97-99.

²⁷ Phillip Hallinger and Joseph Murphy, "Assessing the Instructional Management Behavior of Principals," The Elementary School Journal 86,2 (November1985) :221-224.

²⁸ Gerald C. Ubben and Larry W. Hughes, The Principal : Creative Leadership for Effective School,97-99.

ใหญ่ๆ คือ 1) การปกครองโรงเรียน (school governance) 2) การจัดบรรยากาศโรงเรียน (school climate) และ 3) การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน (school instructional organization)²⁹ ส่วน ฮอลลิงเจอร์และ เมอร์ฟี (Hallinger and Murphy) ได้กำหนดองค์ประกอบของพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไว้ 3 องค์ประกอบใหญ่ คือ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียนเป็นการกำหนดกรอบขอบเขตของตนเองที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ และสร้างความเข้าใจในภารกิจดังกล่าวให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลส่งเสริมและสนับสนุนการสอนของครูการเรียนของนักเรียนและการจัดการเรียนการสอนจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาอยู่ที่การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่สำคัญที่สุดคือการจัดการเรียนการสอน และ 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนคือบรรยากาศการทำงานและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน บรรยากาศในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเป็นสถานที่ที่มีบรรยากาศที่ดี³⁰

ความสำคัญของงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารโรงเรียน เปรียบเสมือนหัวใจของโรงเรียน มาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนมักจะพิจารณาจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญเนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสติปัญญาความรู้ความสามารถของนักเรียนการบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องให้ความสนใจและใช้เวลาในการบริหารให้มากกว่างานอื่น ๆ จากการศึกษาของ สมิธ และคณะ (Smith and others) ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนได้จัดลำดับความสำคัญของงานวิชาการไว้เป็นอันดับแรกจากงานอื่น ๆ ของผู้บริหารโรงเรียน 7 ด้าน ดังนี้ 1) งานวิชาการ ร้อยละ 40 2) งานบริหารบุคคล ร้อยละ 20 3) งานกิจการนักเรียน ร้อยละ 20 4) งานการเงิน ร้อยละ 5 5) งานอาคารสถานที่ ร้อยละ 5

²⁹ Ronald H. Heck and others, "Instructional Leadership School Achievement : Validation of a Causal Model," Educational Administration Quarterly 26,2 (May 1990):95.

³⁰ Phillip Hallinger and Joseph Murphy, "Assessing the Instructional Management Behavior of Principals," The Elementary School Journal 86,2 (November 1985):221-224.

6) งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ร้อยละ 5 และ 7) งานธุรการอื่น ๆ ร้อยละ 5³¹ ซึ่งสอดคล้องกับ สิริวรรณ จันทรมล กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียนและเป็นงานหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วยการพัฒนา การส่งเสริมการจัด การเรียนการสอน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรภายในหน่วยงาน ในการที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าหรือส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร³²

มาตรฐานคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาองค์การทุกประเภทให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในสภาวะการณ์ของโลกปัจจุบันที่ตัดสินประสิทธิภาพขององค์การด้วย อนึ่ง นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา องค์การต่างๆ และองค์การทางการศึกษา ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของมาตรฐานการศึกษา ในการที่จะนำไปใช้เป็นมาตรการสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาให้ผลผลิตของการศึกษามีคุณภาพ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ มีการนำมาตรฐานการศึกษามาใช้เพื่อประโยชน์ในการกำหนดบทบาทหน้าที่และตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งระดับชาติระดับท้องถิ่น และระดับโรงเรียน

ความหมายของมาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษา

การที่จะให้สถานศึกษาต่างๆ จัดการศึกษาให้ได้ผลผลิตตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมีคุณภาพใกล้เคียงกันนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษาของผลผลิตปัจจัยและกระบวนการศึกษาเพื่อที่จะให้สถานศึกษาต่างๆ ใช้เป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน และตัวบ่งชี้การศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งคำว่ามาตรฐานได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกันดังนี้

³¹ Edward W. Smith and others, อ้างถึงใน สมบูรณ์ เอี่ยมศิลปชัย, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนสหกรณ์วิทย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546), 21-22.

³² สิริวรรณ จันทรมล, “พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานวิชาการแตกต่างกันในเขตการศึกษา 1” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540), 121.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ให้ความหมายคำว่ามาตรฐานหมายถึงสิ่งที่ถือเป็นหลักสำคัญเทียบกำหนด

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของมาตรฐานการศึกษาว่า หมายถึงข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิต หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัยหมายถึง คน อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่ เทคโนโลยี ที่จำเป็นต้องมีต้องใช้เพื่อไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ

3.มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ หมายถึงระบบวิธีการและเทคโนโลยีเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพ³³

สำหรับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของมาตรฐานโรงเรียนว่า หมายถึงสภาพที่พึงประสงค์ซึ่งระบุถึงสภาพปัจจัย วิธีดำเนินงานหรือสภาพผลผลิตที่มีคุณภาพและต้องการให้เกิดขึ้นทุกโรงเรียน³⁴

ส่วนสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ได้ให้ความหมายมาตรฐานคุณภาพการศึกษาว่าหมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา³⁵

ดังนั้น ความหมายของมาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษา จึงหมายถึง สิ่งที่เป็นหลักสำคัญในการเทียบเคียงสภาพที่พึงประสงค์ของผลผลิตที่มีคุณภาพและต้องการให้เกิดขึ้นทุกโรงเรียน

³³ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษาระดับพื้นฐานด้านผลผลิตปัจจัยและกระบวนการ : โครงการประกันคุณภาพการศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,2540),4.

³⁴ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เอกสารการประกันคุณภาพการศึกษา,เล่มที่ 2, มาตรฐานโรงเรียน (กรุงเทพฯ : ที.พี.พริน จำกัด,2541),11.

³⁵ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : สมศ.,2542),70.

มาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาได้พัฒนาขึ้นมีสาระสอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการรวมทั้งแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นสำคัญ โดยมีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านปัจจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีความสามารถตามศักยภาพและมีความสุข
2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน
3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

มาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เป็นทิศทางให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพและมีความพร้อมได้มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกในระยะต่อไป

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

- ตัวบ่งชี้
1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
 2. ซื่อสัตย์สุจริต
 3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
 4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมอย่างประหยัดและคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย

- ตัวบ่งชี้
1. เคารพและรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติและผู้ใหญ่
 2. รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเองและเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
 3. มีความรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่เป็นปัญหาของสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
 4. ร่วมกิจกรรมในการพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น
 5. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

- ตัวบ่งชี้ที่
1. รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม
 2. ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และมีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 3. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

- ตัวบ่งชี้ที่
1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูลเปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
 2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี-ข้อเสีย ความถูกต้อง-ผิด ระบุสาเหตุ-ผล ค้นหาคำตอบ เลือกรูปแบบและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม
 3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

- ตัวบ่งชี้
1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์/ กลุ่มวิชา/ หมวดวิชา ที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และวิชาเฉพาะสาขาสำหรับอาชีวศึกษา)
 2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

- ตัวบ่งชี้
1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
 2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุดแหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
 3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะ และวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

- ตัวบ่งชี้
1. รู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
 2. มีความรู้ ความเข้าใจภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะภูมิปัญญาของท้องถิ่นและนำมาใช้ได้
 3. ชื่นชมและสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีที่งดงามของท้องถิ่นและของไทย

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนรู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี

- ตัวบ่งชี้
1. รู้ถึงความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ข้อดี ข้อด้อยของตนเองและพยายามปรับปรุงตนเอง
 2. เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น
 3. รู้กาลเทศะในการใช้คำพูด กิริยามารยาทและการแต่งกาย
 4. สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทาง ตัดสินใจ และแก้ปัญหาของตนเองได้

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

- ตัวบ่งชี้
1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
 2. ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง
 3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับ ฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)
 4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

- ตัวบ่งชี้
1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
 2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
 3. ร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อน และบุคคลทั่วไป

มาตรฐานที่ 11 ผู้เรียนปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

- ตัวบ่งชี้
1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา
 2. ไม่เสพสิ่งเสพติดและปลอดจากสิ่งมอมเมา และไม่แสวงหาผลประโยชน์

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

- ตัวบ่งชี้
1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร / โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

- ตัวบ่งชี้
1. มีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารชัดเจน
 2. มีปรัชญา แผนพัฒนา/ ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. มีการปฏิบัติตามแผน
4. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
5. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วนถูกต้องตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน
6. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน
7. มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา
2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้

1. จัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย
2. จัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรมและอบายมุข
3. จัดระบบสาธารณสุขปลอดภัยที่ดี
4. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครู และบุคลากรอย่างเพียงพอและจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร/ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้

1. จัดครูเข้าสอนตรงตามสาขาวิชา หรือความถนัด หรือความรู้ความสามารถ
2. ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้สอนหรือปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง
3. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

- ตัวบ่งชี้
1. มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
 2. มีการจัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้ และนำไปปฏิบัติได้จริง

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ตัวบ่งชี้
1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน
 2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์และคิดสร้างสรรค์
 3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
 4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน
 6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา
 7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยการทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
 8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
 9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนเอง และมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี

- ตัวบ่งชี้
1. ผู้บริหารอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
 2. ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์
 3. ผู้บริหารมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ

- ตัวบ่งชี้
1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม

- ตัวบ่งชี้
1. ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน
 2. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 3. ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนาผู้เรียน
 4. ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ บุคลิกภาพ
 5. ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

มาตรฐานที่ 22 ครูสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ตัวบ่งชี้
1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา
 2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

- ตัวบ่งชี้
1. ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่างๆเพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน
 2. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
 3. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

- ตัวบ่งชี้
1. ครูมีความถนัด/ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
 2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

- ตัวบ่งชี้
1. มีหลักสูตรและเนื้อหาของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
 2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

ตัวบ่งชี้ 1. มีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 27 ชุมชน/ผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้ 1. ผู้ปกครองมีความรักความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ชุมชน/ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา³⁶

จากรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหาร หมายถึง การกระทำหรือทำที่ที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงออกถึงความสามารถในการนำกลุ่ม ซึ่งผู้ร่วมงานสามารถสังเกตเห็นได้ในการบริหารกิจกรรมทุกชนิดของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนให้ได้ผลดี ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ เพื่อให้การบริหารในโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ อนึ่งแม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูงสักเพียงใดก็ไม่สามารถทำงานตามลำพังได้ จะต้องกระจายงานให้บุคลากรในโรงเรียน ร่วมรับผิดชอบ ซึ่งนอกจากจะทำให้งานเกิดประสิทธิผลแล้วยังเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพ

³⁶ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544), 16-30.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จตุรงค์ ภูอยู่เย็น ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และการปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกัน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับปานกลาง การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับปานกลาง พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ และการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ พบว่า แตกต่างกัน²⁵

ธิดาวลัย เตะตะจันทร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยภาพรวมมีการคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนในภาพรวมมีการสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

²⁵จตุรงค์ ภูอยู่เย็น, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกัน: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541), บทคัดย่อ.

ในระดับต่ำเพียงด้านเดียว²⁶

วราภรณ์ วัฒนกุลเจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอนและด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ และด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน มีความสัมพันธ์กับวิชาฟิสิกส์ นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ไม่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การควบคุมเวลาที่ใช้ในการสอนและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ โดยการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนส่งผลผกผันและ การควบคุมการใช้เวลาในการสอน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาฟิสิกส์²⁷

พะโยม ชินวงศ์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษและการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในระดับมาก กับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงาน

²⁶ธิดาวัลย์ เสตะจันทร์, “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้นิเทศภายในโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541), บทคัดย่อ.

²⁷ วราภรณ์ วัฒนกุลเจริญ, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543), บทคัดย่อ.

วิชาการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษในภาพรวม คือ การจัดการด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน²⁸

เสาวนีย์ อาภานันท์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงและกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกโรงเรียนออกเป็นโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูง และโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ ตามความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดคณิตศาสตร์ คือ การจัดครูเข้าสอน โดยจำแนกความสามารถในการอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้ร้อยละ 5.86 และสามารถจำแนกสมาชิกของกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 59.40 และตามความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่จำแนกโรงเรียนออกเป็นโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูง และโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ การประสานงานด้านการใช้หลักสูตรและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน โดยจำแนกความสามารถในการอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ร้อยละ 25.50 และสามารถจำแนกสมาชิกของกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 73.40²⁹

ประพัฒน์ คชินทรพงศ์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอน ด้านการตรวจสอบ

²⁸ พะโยม ชินวงศ์, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543), บทคัดย่อ.

²⁹ เสาวนีย์ อาภานันท์, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกัน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544), บทคัดย่อ.

ความก้าวหน้าของนักเรียน และด้านการเอาใจใส่ความคิดของครูและนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่าง พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร การนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน และการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้³⁰

ไพศาล ภิรมย์ศรี ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนสูงทั้งโดยภาพรวม และทุกรายด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนต่ำ พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยภาพรวมและทุกรายด้าน พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนสูงและต่ำมีความแตกต่างกัน ทั้งโดยภาพรวมและทุกรายด้าน³¹

เยาวรัช ภิรมย์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถภาพการสอนของครูภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา อยู่ในระดับมาก สมรรถภาพการสอนของครูภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนส่งผลต่อสมรรถภาพการสอนของครูภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

³⁰ ประพัฒน์ คชินทรพงศ์, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545), บทคัดย่อ.

³¹ ไพศาล ภิรมย์ศรี, “พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนต่างกัน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545), บทคัดย่อ.

ทั้งโดยภาพรวมและทุกรายสมรรถภาพ ส่วนองค์ประกอบย่อยด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน ส่งผลต่อสมรรถภาพด้านเทคนิคและวิธีสอน³²

กริช นุ่มวัด, ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนเอกชนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนเอกชนทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนเอกชนกับการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา พ.ศ. 2537 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในระดับมาก พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนเอกชน ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน³³

สมบุญ เอี่ยมสีลปะชัย ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนสหครูวิทย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนควรมีการกำหนดภารกิจของโรงเรียน มีกระบวนการจัดการ

³²เขาวรรักษ์ ภิรมย์, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถภาพการสอนของครูภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545), บทคัดย่อ.

³³กริช นุ่มวัด, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนเอกชนที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546), บทคัดย่อ.

เรียนการสอนที่ดี และมีการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนให้เป็นไปตามหลักสูตรสถานศึกษา³⁴

เฉลิมพล ชาวเกาะ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางแพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางแพ เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียนพบว่า ไม่แตกต่างกัน³⁵

งานวิจัยต่างประเทศ

คิไจ (Kijai) ได้ศึกษาคุณลักษณะของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จจากปัจจัยพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ บรรยากาศของโรงเรียน ภาพพจน์ของโรงเรียน ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ความสามารถในการคิดคำนวณและความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนสูงกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ³⁶

แมคซิลแวน (Mcilvan) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ภายใต้การฝึกอบรมประจำการ เพื่อการเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จโดยใช้เครื่องมือของฮอลดิ้งเจอร์ (Halliger) ที่เรียกว่า The Instructional Management Rating Scale Survey วัดความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ทำให้ผู้บริหารสามารถนิเทศงานวิชาการได้ และทำให้

³⁴ สมบูรณ์ เอี่ยมศิลป์ชัย, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนสหครูวิทย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546), บทคัดย่อ.

³⁵ เฉลิมพล ชาวเกาะ, “พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547), บทคัดย่อ.

³⁶ Jimmy Lijai, “School Effectiveness Characteristic and School Incentive Reward,” Dissertation Abstracts International 48,4 (1984) : 329-A.

เป็นผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น³⁷

บุชชี (Buzzi) พบว่า การใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการหรือผู้นำทางการสอนที่เข้มแข็งของผู้บริหาร ช่วยให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ โดยหมายรวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของครู และจัดให้มีสิ่งที่จะเสริมสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้การใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการโดยที่ผู้บริหารมีความคาดหวังสูง จะช่วยให้ครู-อาจารย์จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพและเป็นไปตามจัดมุ่งหมายของหลักสูตร³⁸

เพนเทลิดส์ (Pantelides) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะของพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรัฐอริโซนา ไอโอวา และ เวอร์จิเนีย เครื่องมือเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานของไอโอวา (ITBS) โดยให้ครูใหญ่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 8 คน รวมทั้งสิ้น 576 คน ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีองค์ประกอบใดของพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่ที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้³⁹

ไวเบ (Wiebe) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน โดยกำหนดปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ 7 ประการ ได้แก่แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 59 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา มากที่สุด คือ ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์รองลงมาในอันดับต่อไป ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนให้เป็นไปอย่างดี การจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและปลอดภัย การตั้งความคาดหวังใน

³⁷ Steven L Mcilvan, "Improving the Instruction Leadership of Elementary Principals through In – Service Training," Dissertation Abstracts International 47,6 (1986) :1959 – A.

³⁸ Michael Buzzi, "The Relationship of School Effectiveness to Selected Dimension of Principal's Instruction Leadership in Elementary School in the State of Connecticut," Dissertation Abstracts International 52,3(September): 768 – A.

³⁹ Judy Raiford Pantelides, "An Exploration of Relationship between Specific Instructional Leadership Behaviors of Elementary Principal and Student Achievement," Dissertation Abstracts International 52,3 (September): 768-A.

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไว้สูง การกระตุ้นให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียน การติดต่อสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และการกำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ⁴⁰

สรุป

ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีหลักในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานด้านวิชาการ ในด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ซึ่งถือเป็นหัวใจของสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญแก่งานวิชาการในโรงเรียน โดยการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอนให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะด้านผู้เรียนของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน อีกทั้งต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางวิชาการสามารถดูแลควบคุมการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษา ให้เกิดการประสานงานทั้งการบริหารและการสอนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ การศึกษาถึงพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน จึงสามารถบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารได้ และยังทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวทางในการบริหารงานตลอดจนสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการของครูและบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างแท้จริง

⁴⁰David John Wiebe, “A Survey of the Relationship between School Effectiveness Characteristics and Student Achievement as Perceived by Elementary School Principals,” Dissertation Abstracts International 52,12 (1992) :4181-A.